

Nr 337

Av herr **Wennerfors**, om stärkande av den kommunala demokratin.

Ursprunget till den kommunala självstyrelsen i Sverige ligger långt tillbaka i tiden. Denna har dock förändrats i väsentliga avseenden under de senaste årtiondena. I många avseenden har dessa förändringar varit ofrånkomliga och även nyttiga, i andra är effekten av dem mer osäker. I dag gäller det dock att sprida medansvaret för den kommunala självstyrelsen på så många medborgare som möjligt, att göra dem meddelaktiga och medansvariga i folkstyret på det lokala planet. Allt är nämligen inte så bra som det kunde eller borde vara i detta avseende. På alltför många håll domineras det kommunala livet av några få starka män, vilka ofta över partigränserna och i skydd av det nuvarande systemet med samlingsregeringar i kommunerna helt kan dominera och bestämma över alla betydelsefulla områden i en kommun. Ur demokratisk synvinkel måste detta te sig mycket betänkligt. Mest tvivelaktigt blir det när den politiske redaktören eller chefredaktören för ortens (enda) tidning sitter djupt inblandad i det kommunala livet med viktiga uppdrag. Det behöver naturligtvis inte vara något fel, men obestriddligen medför ett system med fåmansvälde betydande risker för felgrepp och mer eller mindre odemokratiska beslut. Det är därför angeläget att söka med olika metoder undanröja de risker som det nuvarande alltför ofta förekommande fåmansväldet i kommunerna innebär och även om möjligt minska förutsättningarna för det.

För att öka antalet medborgare som aktivt deltar i det kommunala livet bör man inom de politiska partierna se till att man sprider de kommunala uppdragen på så många personer som möjligt. Praktiska svårigheter kan naturligtvis ibland föreligga i detta avseende, men bl. a. i samband med de kommunsammanslagningar som nu pågår bör möjligheterna att sprida de kommunala uppdragen kunna förbättras. Det bör även övervägas om inte en begränsning bör göras av antalet kommunala uppdrag en enskild person skall anförtros, förslagsvis cirka fem.

Då det inte sällan förekommer att framträdande kommunalmän — på gott och ont — dominerar en kommuns politiska liv i tjugofem, trettio eller fyrtio år, kan det finnas anledning att även söka pröva om frågan om hur många år en ledamot av fullmäktige eller en nämnd eller drätselkammare skall kunna sitta kvar. Det är tänkbart att det vore önskvärt att begränsa den tid en person får inneha kommunalt mandat (mindre än tolv

år bör dock icke komma i fråga). Det bör inte döljas att tillkomsten av kommunalrådsbefattningar i viss mån kan komplicera frågan om mandat- tidens längd.

Det nuvarande kommunala samregerandet innebär ofta att viktiga frågor löses i en mycket liten krets, ofta av just de få starka män som förekommer i många av vårt lands kommuner. Kompromissideologien dominerar, och man undviker ofta att reservera sig, trots att sakliga skäl i konkreta fall starkt kan tala för reservation i många frågor. På så sätt undandras många frågor lätt från reell debatt och från reellt medinflytande från kommunens medlemmar. En möjlighet att korrigera dessa missförhållanden skulle vara att skapa förutsättningar för ett parlamentariskt styrelsesätt i kommunens styrelse (med bevarad proportionell representation i nämnderna) genom ändring i kommunallagen. På så sätt skulle man lättare få en mer enhetlig kommunal regering och en kommunal opposition, som skulle vara angelägna att dra fram de skiljande frågorna inför medborgarna och låta dem ta ställning till vilka förtroendemän som skall ha hand om kommunens styrelse.

En annan metod att öka medborgarnas inflytande skulle utgöras av ett införande av ett kommunalt folkomröstningsinstitut. Ett sådant institut skulle kunna utgöra en vitaliserande faktor i det politiska livet i kommunerna. Erfarenheter av hur ett kommunalt folkomröstningsinstitut bör vara konstruerat kan hämtas från bland annat Förenade staterna och från Schweiz.

Det som här anförts visar på några möjligheter att vitalisera den kommunala demokratien genom institutionella förändringar. Det är emellertid samtidigt angeläget att undvika att åtgärder vidtages som kan leda till ett försvagande av den kommunala demokratien. I samband med de diskussioner som förts i anknytning till grundlagsberedningens arbete har det också framförts att en möjlig kompromisslösning beträffande valsystemet skulle vara en gemensam valdag för val till den planerade enkammaren och för val av rikets kommunala församlingar. En sådan kompromisslösning skulle dock inte bara vara en dålig lösning av ett viktigt avsnitt av författningsfrågan, den skulle också innebära stora risker för den kommunala demokratiens vitalitet i vårt land. Intresset för de kommunala frågorna och problemställningarna skulle sannolikt komma att helt drunkna vid en sammankoppling av rikspolitiska och kommunala val. Tanken på en gemensam valdag måste därför bestämt avvisas.

Med stöd av ovanstående hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående förstärkandet av den kommunala demokratien.

Stockholm den 25 januari 1967

Alf Wennerfors (h)